

Čís. 6086.

Pojišťovna, jež složila pojistný peníz po vyhoření pojištěnce k soudu a soud jej rozvrhl mezi věřitele pojištěncovy, jest oprávněna domáhati se na věřitelích vrácení, pakli se napotom v trestním řízení prokázalo, že pojištěnec sám požár založil. Jde tu o nárok podle §u 1431, nikoli podle §u 1435 obč. zák.

Má-li na výplatu právo jak věřitel tak nadvěřitelé, jest na dlužníku, by složil peníz k soudu, načež jest věcí věřitele a nadvěřitelů, nedohodnou-li se, by se o výplatě rozepřeli před soudem. Je-li mezi právy nadvěřitelů též zástavní právo exekuční, rozvrhne peníz složený k soudu mezi účastníky soudce exekuční, t. j. rozdělí ho mezi nadvěřitele a případný zbytek jako hyperochu přikáže věřiteli. Složení k soudu jest tu placením dlužníka nadvěřitelům a jest nadvěřitel, jemuž byl peníz přikázán, povinen vrátiti ho dlužníku, pakli šlo, vzhledem k omylu dlužníka, skutečně o placení nedluhu. Lhostejno, zda omyl dlužníka byl zaviněný či nezaviněný a zda nadvěřitel věděl o omylu dlužníka.

(Rozh. ze dne 1. června 1926, Rv II 140/26.)

Antonín S. pojistil se u žalující pojišťovny proti požáru dvěma pojistkami, které byly ve prospěch žalované banky pro její pohledávky vázající na pojištěných nemovitostech vinkulovány tím způsobem, že pojistné sumy nesměly býti bez jejího svolení vyplaceny. Podobná vinkulace stala se i pro jednoho jiného věřitele. Antonín S. pak skutečně vyhořel, pojistné sumy byly jinými jeho věřiteli exekučně zabaveny, žalující pojišťovnou k soudu složeny a soudem mezi věřitele zástavní rozvrženy, při čemž žalované bance přikázáno a vyplaceno zažalovaných 120.882 Kč 03 h. Pak ale byl Antonín S. odsouzen trestním soudem pro zločin zhářství na pojištěných nemovitostech, takže se stalo zjevným, že pojistný případ nenastal a že tedy Antonínu S-ovi požární náhrada nepřislušela. Žalobu pojišťovny proti bance o zaplacení 120.882 Kč 03 h procesní soud první stolice zamítl, odvolací soud uznal podle žaloby.

Nejvyšší soud nevyhověl dovolání.

Důvody:

Je otázkou, zda žalující pojišťovně přísluší nárok na vrácení 120.882 Kč 03 h, které žalovaná banka z požární sumy omylem od pojišťovny složené obdržela. První soud tuto otázku zodpověděl záporně, odvolací soud kladně, maje za to, že je tu případ §u 1435 obč. zák. Pravdu má sice odvolací soud, že žalovaná banka je bezdůvodně obohacena, ale nemá pravdu, že to je případ §u 1435 obč. zák. Tento předpokládá, že příjemce obdržel placenou sumu právem, jako pravý dluh, jenže později důvod, podržeti ji, pomínul, v projednávaném případě však neměl Anto-

nín S. nikdy práva na požární náhradu a neměla tudíž ani žalovaná banka nikdy práva na výplatu ze sumy od pojišťovny omylem jménem této náhrady složené. Naopak je tu právě následkem tohoto omylu zjevný případ t. zv. kondikce indebiti (placení nedluhu) dle §u 1431 obč. zák. Pojišťovna nebyla složenou sumu nikdy dlužna, nebyla ji povinna ani pojištěnci vypláceti ani pro jeho věřitele k soudu skládati, ani pojištěnec ani tito věřitelé nebyli oprávněni ji od ní požadovati, a proto, jestliže ji pojišťovna následkem omylu, že S. si sám požár nezavinil, a tudíž v nepravém domnění, že ji vyplatiti povinna je, k soudu pro věřitele ty složila a oni ji od soudu obdrželi, je splněna skutková povaha a tudíž i nárok řečené indebitní kondikce. Je-li pohledávka stížena t. zv. superkondikcemi, zejména právy zástavními, mají právo na její výplatu jak věřitel tak nadvěřitelé, ale ovšem dlužníku nepřisluší mezi nimi rozsuzovati, a proto, když se nedohodnou, nezbyvá mu, než složit dlužný peníz k soudu dle §u 1425 obč. zák., načež je věcí věřitele a nadvěřitelů, by, když se nedohodnou, se mezi sebou o ni rozepřeli před soudem, jenž je dle §u 348 obč. zák., přezkoumaj jejich tituly, rozhodne. Jestliže však mezi takovými superkondikcemi konkuruje zástavní právo exekuční, nabyté zabavením, rozvrhne peníz k soudu složený mezi účastníky soudce exekuční, t. j. rozdělí ho mezi nadvěřitele a případný zbytek jako hyperochu přikáže věřiteli jako majiteli rozdělné podstaty (§§ 307, 315/2, 285 až 287, zvláště též 286/3 ex. ř.), při čemž ovšem případné spory vznikající následkem vznesených odporů vyřídí se i zde pořadem práva (§ 315/2, 286, 231 ex. ř.). Toto přikázání rozdělné podstaty, tento rozvrh pohledávky k soudu složené mezi nadvěřitele děje se ovšem jménem a na účet jejich dlužníka, věřitele rozdělované pohledávky a je-li tedy placeno jim, je to tak, jakoby placeno bylo jemu (§ 313 ex. ř.). To úplně odpovídá tomu, že složení k soudu, když se stalo právem, rovná se placení a nahrazuje je, a děje se právem právě vždy, když na peníz má nárok více osob. Dlužník sice vždycky může peníz vyplatiti mezi účastníky sám, aniž by jej skládal k soudu, avšak tu se osvobozuje potud, pokud to provedl správně a jest práv dále, pokud to neprovedl správně, takže při rozdělení soudním to dopadne jinak. Z toho všeho jde, že dlužník věřitele je poddlužníkem nadvěřitelů (superkondicentů) a že, platí-li jim, nadvěřitelům, je to také placení, a placením nedluhu ve smyslu §u 1431 obč. zák., pakli ve skutečnosti nic dlužen nebyl a platil jen omylem. Ale pak-li, jak už řečeno, složení k soudu nahrazuje placení, tedy i když jde o složení nedluhu, jenž pak rozvržen soudem mezi nadvěřitele, má se vše tak, jako když nedluh placen byl rukou domnělého dlužníka přímo do rukou domnělých nadvěřitelů. Jestliže tedy žalovaná banka obdržela při soudním rozvrhu ze složeného nedluhu zažalovanou částku, musí ji zrovna tak poctivě vrátiti nedlužníku ji složivšímu, jakoby ji musila vrátiti, kdyby ji byl nedlužník vyplatil s pominutím soudu jí přímo do rukou. Zdali omyl poddlužnice byl zaviněným či nezaviněným, je docela lhostejno, vždyť omyl, v němž dlužník tone, může býti zejména i právní, který ve smyslu zákona, dle něhož neznalost práva neomlouvá, vlastně vždy jest zaviněný. Zákon žádá prostě omyl, to je domnění, že dluh tu jest a klade jako protivu tohoto omylu vědění, že dluhu tu není. Tam při-

znává nárok na vrácení placeného nedluhu (§ 1433), zde nikoli (§ 1432). Důvodem nároku není opatrnost placícího nedlužníka, že by se mu nárok na vrácení přiznával jen tehdy, když přes všecku obezřelost nemohl čerpati podezření, že vlastně není dlužen, nýbrž důvodem je prostě placení nedluhu v domnění, že dlužen jest; domnění to může býti tedy jakkoli zaviněné, jen když tu je, neboť zaviněný omyl nedává příjemci oprávnění, aby podržel, nač nemá práva. Jinak by bylo, a tím se soud a žalovaná banka mylí, kdyby byla žalující pojišťovna zaplatila dlužníku S-ovi a ten teprv byl by zaplatil zase žalované bance; tu by ovšem platilo, že žalovaná banka obdržela od něho jen co jí byl dlužen, ať se žalující pojišťovna hojí na něm. Otázkou by to bylo jen, pakli by žalující pojišťovna mohla dokázati, jaké peníze S-ovi odevzdala (§ 371 obč. zák.) a že S. právě ty peníze vyplatil zase žalované bance a že tato byla při přijetí nepoctivého přesvědčení (§ 368 obč. zák.), t. j. že věděla aneb při náležité pozornosti věděti musila, že S-ovi nepatřily, že mu je pojišťovna nebyla dlužna, neboť peníze takové vždy by platily jen jako S-ovi svěřené (§ 367 obč. zák.). V souzeném případě S. ničeho neobdržel a dále neplatil, nýbrž peníze byly domnělou poddlužnicí složeny pro nadvěřitele k soudu, tvořily vždy podstatu od jmění S-ova oddělenou a nikdy s ním nesmíšenou, a když byly soudem věřitelům, pro které je poddlužnice složila, přikázány a vyplaceny, je to zrovna tak, jakoby je žalující poddlužnice byla přímo sama nadvěřitelům vyplatila, platí tedy nárok na vrácení nedlužné výplaty proti nim. Docela lhostejno je, zdali žalovaná banka o zločinném jednání S-ovu (žhářství) a tudíž o omylu žalující pojišťovny věděla čili nic, neboť její poctivé nebo nepoctivé přesvědčení nemá na právní existenci nároku žalobkyně vlivu, nýbrž přišlo by teprve v úvahu, kdyby se jednalo o o b j e m nároku toho (§ 1437 obč. zák.). Konstrukce odvolacího soudu podřadovati případ pod § 1041 obč. zák., jaký nárok žalobkyně vůbec nečiní, ovšem není případná, ale to žalované pomoci nemůže, když tu je opravdu nárok z obohacení, který žalobkyně uplatňovala.

Čís. 6087.

Obdržel-li kdo zboží k rozprodeji za pevně smlouvenou cenu, prodával zboží sice na vlastní účet, byl však podle zvláštního ujednání oprávněn neprodanou část zboží vrátiti bez časového omezení, nejde o smlouvu vetešnickou, nýbrž o smlouvu svého druhu.

Pro posuzování oprávněnosti vylučovací žaloby (§ 37 ex. ř.) jest nerozhodno, že byla podána teprve před dražbou.

Soudce má podle §u 182 c. ř. s. působiti k tomu, by vhodným způsobem bylo podrobněji doplněno označení vylučovaných předmětů.

(Rozh. ze dne 2. června 1926, R I 365/26.)

V exekuci proti Josefu F-ovi bylo žalovanou bankou zabaveno zboží. Tvrdě, že zabavené zboží prodal Josefu F-ovi s výhradou vlastnictví až